

РОЛЬ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ФОРМУВАННІ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Сучасне українське суспільство демонструє прагнення до інтеграції у соціально-економічний, політичний та культурний світовий простір, що забезпечить розвиток інституту демократії та громадянського суспільства. Сьогодні Українська держава перебуває на шляху розбудови правової держави, утвердження демократичних ідеалів та цінностей, тому політичні знання і високий рівень політичної культури потрібні кожному громадянину. Проблема формування політичної культури як загальної культури особистості актуалізується сьогодні суспільними вимогами до людини як цілісної особистості і професіонала, здатної адекватно відповідати цим вимогам. Студентська молодь є найбільш соціально мобільною групою суспільства і в даному контексті актуалізується проблема виховання політично свідомої особистості, здатної відповідально виявляти політичну активність. Високий рівень політичної культури студентства є запорукою формування політично здорової нації і держави.

Процес формування політичної культури студентської молоді є предметом багатьох психолого-педагогічних досліджень. Проблема формування політичної культури особистості віднайшла своє відображення у працях вітчизняних дослідників як у культурологічному (В. Липинський, Б. Цимбалістий), політологічному (В. Бебик, О. Вашутін, І. Галактіонов, С. Говоруха, М. Дмитренко, М. Іванов, А. Карнаух та ін.), так і педагогічному аспектах (В. Астахова, А. Єришева, І. Жадан, В. Житенева, Є. Зеленова, І. Мартинюка, В. Ребало, С. Плахотнюка, Л. Топчія, С. Ткачова, П. Щербаня та ін.). Багатоаспектність феномену політичної культури особистості та невичерпний потенціал навчально-виховного процесу спонукають до пошуку нових педагогічних підходів, створення специфічних педагогічних умов, технологій, дослідження виховних факторів (студентського самоврядування), котрі б забезпечили підвищення рівня політичної та загальної культури студентів.

Метою статті є теоретичне обґрунтування ролі студентського самоврядування в процесі формування політичної культури студентів технічних спеціальностей.

Студентські самоврядні громади є першою школою соціалізації особистості студентів у вищому навчальному закладі. Так, Н. Чибісова досліджує особливості впливу студентського самоврядування на формування громадської свідомості особистості студента [3]. Дослідження виховної місії студентського самоврядування у формуванні колективу групи, лідерських якостей особистості, становленні громадянської активності та свідомості знайшли відображення у вітчизняній педагогічній теорії та практиці [2].

Перше знайомство студентів з особливостями організації навчально-виховного процесу вищої школи відбувається паралельно з “приміркою” нових соціальних ролей, психологічною адаптацією до нового середовища. Тому необхідно звернути увагу на студентське самоврядування як специфічну діяльність студентів, під час якої набувається соціальний досвід, формується уявлення про політику в цілому, відбувається засвоєння культурних норм, традицій, підвищення рівня загальної та політичної культури особистості. Студенти технічних спеціальностей є особливим контингентом студентської молоді, оскільки є свідомо орієнтованими у навчальній пізнавальній діяльності та майбутній професійній діяльності на систему “людина – техніка”, мають розвинений невербальний інтелект, а тому, як правило, у них відсутня потреба у громадській діяльності, у роботі органів студентського самоврядування. Тому, організація роботи органів студентського самоврядування як фактора формування політичної культури студентів технічних спеціальностей має свої особливості.

Під політичною культурою студентів ми розуміємо частину загальної культури особистості, її духовну складову, інтегральну якість, яка відображається в духовному та матеріальному бутті студентів та включає в себе знання про політичну систему та інститути суспільства, національну політичну ідеологію, політичні традиції та норми, почуття, настрої, переживання, оцінки щодо політичної сфери суспільства, політичну діяльність студентів і є якісною характеристикою політичної компетентності майбутнього фахівця в умовах його професійного становлення та розвитку громадянських якостей.

Формування політичної культури студентів технічних спеціальностей вбачається шляхом їх включення у роботу органів студентського самоврядування. Основні положення щодо діяльності студентського самоврядування проголошені відповідними нормативними документами [1]. У своїй діяльності органи студентського самоврядування керуються чинним законодавством, рішеннями Міністерства освіти і науки, статутом вищого навчального закладу, користуються допомогою і підтримкою адміністрації та профспілкового комітету студентів, зокрема у вирішенні питань забезпечення приміщеннями, обладнанням, документацією та ін. Права та обов’язки студента у діяльності органів студентського самоврядування регулюється обов’язковими документами: Положенням про студентське самоврядування; Статутом навчального закладу; нормативно-правовими актами про самоврядування.

Студентське самоврядування виступає чинником активізації студентського життя, стимулює соціальну мобільність студентів, дає студентові змогу формуватися як повноцінній, гармонійно розвинутій особистості з високим рівнем загальної та політичної культури. Проблема студентського самоврядування сьогодні актуалізується в контексті формування інтелектуальної еліти України, вихованням управлінських кадрів.

Самоврядні громади студентів є формою самоорганізації, механізмом представництва й відстоювання своїх прав, можливістю самореалізації особистості. Оскільки набуття соціального досвіду, самореалізація особистості значною мірою відбувається у процесі спілкування і взаємодії у колективі, тому студентське самоврядування і є відправним пунктом виховання демократичної особистості у суспільстві, особистості з високим рівнем політичної культури. Головною метою діяльності органів студентського самоврядування є створення умов самореалізації студентів у інтересах особистості, у захисті прав, власних політичних поглядів і переконань. Воно покликане бути посередником між адміністрацією навчальних закладів та студентськими колективами. Студентське самоврядування – це практична школа для тих, хто бажає спробувати себе у ролі керівника, адміністратора, лідера.

Отже, важливим елементом у формуванні політичної культури студентів технічних спеціальностей у процесі професійної підготовки є інтеграція у студентське самоврядування, яке є формою організації самими студентами цікавої для них і різноманітної життєдіяльності колективу, що передбачає делегування обраним колективом особам право планувати суспільну життєдіяльність, розподіляти доручення, оцінювати якість їхнього виконання.

Якщо компоненти гносеологічного порядку, що включають у себе знання про політичну систему та політичні інститути суспільства і держави, вміння передбачати, прогнозувати динаміку розвитку політичних подій, політичне державницьке мислення та політичні погляди формуються, головним чином у процесі навчання та науково-дослідній діяльності студентів, то нормативний компонент політичної культури особистості (наявність зразків політичної поведінки, правил поведінки із політичними опонентами та політичний досвід) набуваються у процесі позаадутирної діяльності студентів.

Слід відзначити, що такі компоненти емоційно-психологічного порядку політичної культури студентів, що включають почуття патріотизму, національну самосвідомість, почуття толерантності та політкоректності, політичні переживання, повагу до національних політичних традицій, почуття гордості за історичне минуле держави, політичні інтереси набувають цілісної форми шляхом спілкування студентів у процесі їх участі в роботі органів студентського самоврядування.

Студентське самоврядування сприяє розвитку компонентів дієвого порядку політичної культури особистості, які передбачають наявність уміння аргументовано, логічно й послідовно вести політичну полеміку, активність у політичних акціях, громадсько-політичну активність, наявність організаторського досвіду та умінь, володіння культурою політичної дискусії та непримиренного ставлення до антигуманних соціальних і політичних доктрин.

Формування політичної культури студентів технічних спеціальностей відбувається шляхом встановлення контактів з іншими студентськими групами в

інтересах обміну колективним досвідом, взаємодопомоги, наявність у колективі групи високого престижу серед інших груп, відділення, зв'язок з академічними групами інших факультетів, вищих навчальних закладів тощо.

Колективна діяльність передбачає активну участь усіх членів групи в громадському житті вищого навчального закладу, уміння швидко й правильно приймати рішення, планувати цілі, засоби, хід і результати діяльності, узгодженість дій учасників та вміння забезпечити високі навчальні й виховні показники, задоволеність усіх членів колективу результатами навчальної, громадської діяльності.

Первинний колектив, яким є студентська академічна група, органічно входить до структури більш крупної – основного колективу вищого навчального закладу, що об'єднує безліч первинних колективів. Різниця між первинним і основним колективами полягає в тому, що в первинному колективі більшою мірою розвинений безпосередній контакт між його членами. Цією обставиною обумовлюється багатство колективних переживань, високий ступінь розвитку різноманітних соціально-психологічних явищ у первинному колективі. Саме тому цілком виправдано вважати академічну групу центром виховної роботи.

До активу групи належать староста, профорг, відповідальні за навчальну, наукову, культурно-масову, спортивну, трудову, інформаційну діяльність тощо. Головними принципами відбору активу групи повинні бути наявність достатнього соціального досвіду керівництва колективом, а також особистісні якості, такі як дисциплінованість, організованість, чесність, принциповість, відповідальність, комунікабельність, уміння бути коректними, ввічливими, тактовними у спілкуванні з товаришами, уміння встановлювати необхідні ділові, дружні контакти з оточуючими, будувати свої стосунки на основі довіри, поваги, вимогливості до себе, товаришів, справедливості, уміння керувати своїми емоціями і настроєм, тобто мати високий рівень особистісної культури.

Актив групи повинен бути впливовим, розпорядчим, оперативним, діловим. До членів активу необхідно висувати постійні значні ділові та дисциплінарні вимоги. Для того, щоб актив групи якомога швидше став дійовим органом самоврядування, адміністрація вищого навчального закладу не повинна підміняти актив групи і самостійно вирішувати питання, що знаходяться в підпорядкуванні колективу. Кожне рішення активу групи, органів самоврядування повинно бути виконаним, і при цьому без відволікання та відкладення; якщо адміністрація вважає це рішення помилковим, то вона повинна його не відмінати, а апелювати до зборів групи. Не можна органи самоврядування обтяжувати різними дрібницями, що можуть бути вирішеними в порядку звичайної адміністративної і поточної роботи.

Вищим органом студентського самоврядування є загальні збори. Виконавчий орган студентського самоврядування – старостат. Студентська рада вищого навчального закладу визначає основні напрями своєї діяльності. У рамках

вищого навчального закладу технічного профілю студентське самоврядування має здійснювати роботу через сектори: академічний, соціально-побутовий, культмасовий, зв'язок з громадськістю, прес-центр. Кожен з них планує свою роботу, розподіляє обов'язки. За кожним сектором закріплений координатор, як правило, викладач, куратор групи, який постійно стимулюватиме й координуватиме діяльність студентських самоврядних громад.

Важливою ланкою діяльності академічного сектора як органу студентського самоврядування є проведення заходів, в яких студенти приймають досить активну участь. Студенти проводять науково-дослідну роботу при підготовці доповідей і виступів на засіданні круглих столів, форумів і конференцій, опрацьовуючи новітню літературу, проводячи експерименти та соціологічні дослідження (тематичні заходи, такі як круглий стіл на тему "Культура – особистість – політика", "Політичні процеси в сучасній Україні"). Проведення таких заходів дає змогу сформувати у студентів любов до національної культурної спадщини, почуття патріотизму і національної самосвідомості. Виступаючи перед аудиторією студентів та викладачів, доповідачі вчаться лаконічно і грамотно доносити до інших свою думку, а також толерантно ставитися до точок зору інших, навіть якщо вони не збігаються з власною.

У процесі практичних конференцій та диспутів формується культура спілкування студентів, культура ведення дискусій з опонентами, засвоюються параметри ведення ділових переговорів.

Соціально-побутова комісія несе відповідальність за дотриманням студентами дисципліни, приймає оперативні заходи громадського, дисциплінарного та іншого характеру до студентів, які порушують трудову дисципліну в навчальному процесі, не виконують правил внутрішнього розпорядку у вищому навчальному закладі, ігнорують кодекс честі студентів. Побутова комісія слідкує за дотриманням чистоти в навчальному корпусі та гуртожитку студентів.

Культурно-масовий сектор сприяє діяльності студентських гуртків, товариств, об'єднань, клубів за інтересами. Організовує і підтримує різні конкурси і змагання серед студентів (команд КВК, спортивних секцій, гуртків художньої самодіяльності). Забезпечує участь студентів вищого навчального закладу в загальноміських програмах та заходах.

Зв'язок із громадськістю сприяє організації співробітництва зі студентами інших навчальних закладів і молодіжними організаціями міста. Волонтерська діяльність студентів сприяє духовному збагаченню особистості шляхом співпраці і взаємодопомоги, сприяє вихованню у студентів почуття відповідальності, самосвідомості та співчуття. Адже це є початком становлення гідного громадянина своєї країни, який несе відповідальність не лише за себе, а й за тих, хто потребує його турботи.

Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, формування у них навичок

управлінської та організаторської роботи з колективом, фактором якісного підвищення загальнокультурного рівня особистості. Студентське самоврядування сприяє задоволенню молодіжних потреб, реалізації їх інтересів, є середовищем спілкування і взаємодії молоді.

Атмосфера колективу студентської групи сприяє адаптації студентів перших курсів до умов навчання у вищому навчальному закладі, виникненню й зміцненню мотивів активних дій, спрямованих на досягнення високих результатів у навчанні та громадській роботі, що засновуються на відповідальності й ініціативному ставленні студентів до навчальної діяльності, оволодіння професією. Позитивна атмосфера благодійно впливає на формування у студентів необхідних професійних, психологічних і моральних якостей, професійну спрямованість та готовність до праці.

Важливу роль у взаємодії зі студентством та організації студентського самоврядування у вищих навчальних закладах технічного напрямку відіграє інститут кураторства, який, по суті, є каталізатором студентської громадської активності. Звісно, що студентське самоврядування має спиратися на ініціативу власне студентства, проте у технічних університетах куратори груп, факультетів мають активно включатися у роботу органів студентського самоврядування з метою мотивування студентів до активних громадських дій, соціально значущої діяльності, враховуючи індивідуально-психологічні особливості студентів технічних спеціальностей.

Отже, студентське самоврядування, як фактор формування загальної та політичної культури студентів, сприяє:

- вихованню політичних цінностей та ідеалів;
- вихованню активної життєвої та громадянсько-політичної позиції;
- формуванню національної самосвідомості;
- формуванню толерантності та політичної коректності;
- формуванню лідерських якостей студентів.

Висновки. Таким чином, важливу роль у формуванні політичної культури студентів технічних спеціальностей відіграє студентське самоврядування, що реалізується за допомогою певних секторів та при активній взаємодії з інститутом кураторства вищого навчального закладу. Студентське самоврядування – школа демократії для студентів, спосіб реалізації їх інтелектуального, духовного потенціалу. Лише особистість, яка здатна включатися в активну діяльність органів студентського самоврядування вищого навчального закладу, здатна включатися й у демократичні процеси, які відбуваються в нашій країні, може стати активним учасником самоврядування в нашій державі.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у тому, що глобалізаційні процеси в сучасному суспільстві, економічна та політична інтеграції змушують звернутися до дослідження проблем культури особистості як якісної характеристики члена соціуму в навчально-виховному процесі. У зв'язку

з цим формування політичної культури студентства вбачається ефективним у контексті позааудиторної виховної роботи, студентського самоврядування.

Література

1. Положення про Всеукраїнську студентську раду при Міністерстві освіти і науки України / Студентське самоврядування як невід’ємна складова демократизації вищої школи: Рекомендації щодо проведення у вищих навчальних закладах першої лекції / [уклад.: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук та ін. ; відп. ред. М.Ф. Степко]. – К. : Знання, 2005. – С. 28–33.

2. Студентське самоврядування як фактор вдосконалення навчально-виховного процесу та формування особистості майбутнього фахівця : зб. мат. наук.-практ. конф. пед. працівників : тези доп. – Х., 2007. – С. 231.

3. Чибісова Н.Г. Самоврядування студентів як умова становлення їхньої громадської свідомості / Н.Г. Чибісова // Педагогіка і психологія. – 2007. – № 3. – С. 5–10.